

У ФАБРИЦИ СМО ПРОИЗВОДИЛИ И РУЧНЕ БОМБЕ

Поред радника који су и раније радили у овој фабрици окупљен је и један број стручних радника који су радили у Крагујевцу. Посао смо поделили. Никола Златковић је вршио пријем и радник, радио је у Ади и добио задатак да ради на изради аутоматског оружја. Ја сам добио задатак да радим на изради ручне бомбе. То је за нас био један велики проблем јер нисмо имали дрвољно материјала одређених димензија. Нисмо имали ливницу да бисмо лили бомбе, него омо их израђивали од водоводних цеви. Секли омо их на одређену дужину и споља уздужно и попречно улсљебљивали ради правилног распрскавања приликом експлозије. С једне и друге стране заваривали смо данца а једно бушили за смештај упаљача. Онда смо те бомбе комплетирали у „трезору“. Посебан проблем је био како да направимо упаљач. Нисмо имали делова и ја сам се са другом Манојлом Смиљанићем примио тог задатка и направили смо један упаљач. Узимали смо све старе елементе од чаура и направили један облик који би одговарао. Као успорач, који је требао да гори 6 до 7 секунди, узели смо парче сатина и секли на дужину од 6 до 7 сантиметара. Држали смо се горње границе сигурности да не би неки од бораца настрадао. Пуњење бомби експлозивом вршили смо у „трезорима“. Из артиљеријске муниције, која је била смештена у Ади у Врелима вадили смо експлозив и њиме пунили ове ручне бомбе. Пре серијске производње вршили смо пробе. Имали смо неке бункере ископане, чини ми се склоништа, и ту смо бацали бомбе после бројања од 5 до 6 секунди.

У „трезорима“ смо радили несметано, пуном паром све до оног дана када је избила експлозија. Тог дана, пре експлозије, ја сам био у другој смени. Негде око 2 сата зовнуо ме комесар фабрике и још неки Машо и Буде, чини ми се. Машо ми каже: „Перо, ти си радио тамо у фабрици, нама треба да направимо бомбе да минирамо путеве, јер непријатељ је ту близу“. .. итд. О томе смо разговарали у једној малој кућици која је била поред „трезора“... Пошаљемо Јордовића, који је овде радио као техничар, да купи живу и алкохол у апотеци, а азотну киселину смо већ имали ту у фабрици, што нам је било потребно да лабораторијски дођемо до експлозива да бисмо минирали пут. Док смо тако разговарали, кад

оно одједном страховита експлозија од које смо сви попадали са оних својих седишта. Онда смо изашли напоље и добили смо утисак као да је бомбардовање, нисмо уопште имали утисак да је то експлозија. Баш ми је у живом сећању Слободан Пенезић који се ту нашао и задржавао оне грађане да не прилазе унутра.

Сећам се да је друг Тито често долазио код нас. Сећам се радили смо бацаче тромблонских бомби, имали смо око педесетак комада, и баш ме друг Тито питао: — Је ли, друже, кад ће ово да буде готово? Рекох — Ево радимо и ноћас ћемо да направимо, а он каже — Пожурите, непријатељ се примиче. То је било 3—4 дана пред ону офанзиву.

Сећам се и старог Стејића који је долазио код нас и куражио нас — Не брините ништа, другови, ево сад смо и тенк заробили. . .

Перо СУБОТИЋ